

OM *det glömda kriget*

har den i Turkiet födde svenska läkaren S. Rastgeldi skrivit en bok med samma titel, som kommit ut på Natur och Kulturs förlag. Den handlar om det betvingelsekrig, som pågår mot kurderna i norra Irak. Bokens titel är naturligtvis missvisande för svensk publik. Kriget har egentligen aldrig varit känt här och har alltså inte heller kunnat glömmas.

Thede Palm

Om boken kan sägas, att den är spännande, saklig och skakande. Spännande, därför att författarens väg till Kurdistan och hans upplevelser kunde vara stoff till en modern äventyrsroman. Saklig, därför att han allvarligt bemödat sig om att berätta vad han själv hört och sett. Ibland blir det något för mycket av det sakliga, som när han numrerar och räknar upp förstörda byar, som för läsaren inte kan bli annat än namn. Ibland blir det också för litet sakligt, som t. ex. ett

påstått radiosamtal mellan två irakiska officerare, vilket säges vara "exakt återgivet" men som ger ett misstänkt intryck av konstruktion. Skakande är boken, därför att också detta krig, vars bakgrund inte finns utrymme att diskutera här, liksom så många andra ger illustration till vad den tekniska utvecklingen i modern krigföring innebär. Tag exempelvis användningen av napalm. Med detta "vapen" uppnår man bara att man förbränner växter, djur och människor lika, och ingen skall tro att man bland människorna kan skilja mellan stridande och inte stridande.

Det finns också andra glömda och okända krig än kurdernas kamp i Irak. Det lär pågå ett inte föraktligt utrotningskrig mot vissa stammar i Sudan, och det är praktiskt taget okänt. Kriget i Jemen försvinner ur tidningarna men fortsätter ändå. Hur många som reser på semester till Israel vet om att de far till ett krigförande land: någon fred är inte slutet mellan Israel och dess arabiska grannländer. Så fort som möjligt försöker vi glömma att krig existerar och försöker blunda för vad de kan betyda för oss.

Sedan det japanska motståndet upphörde i augusti 1945 och fred förväntades komma till världen, har enligt en beräkning ungefär 50 nya krig brutit ut. Några har va-

rit stora och blivit omskrivna — Korea, Kongo, Vietnam — medan andra varit episoder. Oberoende av storleken har de alla varit uttryck för hur umgänget mellan stater och folkgrupper fortfarande kan gestalta sig, trots alla ansträngningar i FN och trots all manifesterad god vilja till fred mellan folken.

Man har visserligen kunnat göra gällande, att vår tid skapat särskilda förutsättningar för krig. Den koloniala frigörelsen resulterade i nya stater och en ohejdad nationalism. Stabiliteten i dessa statsbildningar kan av naturliga skäl inte jämföras med den i gamla etablerade stater i Europa. Man finner det vara en naturlig sak, att många av de nydragna gränserna blivit omstridda. Man tänker inte på hur många gränser i Europa som flyttats under låt oss säga de sista hundra åren mellan stater och folk, som varit kända sedan tidig medeltid.

Man menade också ett slag att stormakterna inte vidare skulle låta sig bli indragna i krig, eftersom sådana snabbt skulle kunna leda till världskrig. Men resonemanget höll inte. Sovjetunionen grep till vapen mot Ungern, och samtidigt landsatte Storbritannien och Frankrike trupper i Egypten. Kina erövrade Tibet, och USA för krig i Vietnam. Detta är bara några fall. Stormak-

terna skiljer sig från småstaterna bland annat därigenom att de har större, men inte absolut, möjlighet att välja tidpunkt då de börjar ett krig. Men tyvärr finns ingen anledning att hävda att åtminstone vissa av dem skulle underlåta att tillgripa krig, när andra medel att nå för dem särskilt önskvärda mål visat sig otillräckliga.

Det måste vara behagligt att leva i tron att, medan våld förekommer i andra delar av världen, vårt civiliserade Europa skulle ligga utanför farozonen. Vad vi vet — och det är fortfarande nyttigt att göra klart för sig vad man vet innan man börjar att tro — är att med å ena sidan Warszawapaktens stridskrafter, vari ingår ryska divisioner över hela Östtyskland, och med å andra sidan Natos samlade styrkor har man kanske aldrig sett Europa så upprustat som nu. Rustningar är lyckligtvis inte i sig detsamma som krig och måste inte med naturnödvändighet leda till sådana. Men att till den grad bortse från att de krig, som redan pågår, kan leda till andra som geografiskt sett kan komma att ligga närmare oss, för att inte tala om dem som vi sannolikt får uppleva och som kommer att bryta ut av ännu inte aktualiserade orsaker, det är att in i det oansvariga driva tesen om det glömda kriget.